

FILOZOFICKÉ CESTY Z NEISTOTY – PODOBY ZODPOVEDNOSTI

20. – 22. október 2021, Stará Lesná
Kongresové centrum SAV Academia

Medzinárodná vedecká konferencia Slovenského filozofického združenia pri SAV

Od čias Ulricha Becka sa pojem „riziko“ stal neoddeliteľnou súčasťou sociálno-vedného, humanitno-vedného a filozofického diskurzu. Spolu s ním sa začali do popredia dostávať pojmy ako „neistota“ alebo „kríza“. Ich najaktuálnejšie prejavy globálne a permanentne zažívame od vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19. Tá otvorila nové roviny ich každodenného prežívania a zapríčinila neistotu sociálnu, morálnu, ekonomickú aj kognitívnu. Dejiny filozofie predstavujú pestrú paletu spôsobov prekonávania neistoty a jej dôsledkov. Ich integrálnou súčasťou sú terapeutické, kuratívne či konzolačné praktiky, hľadanie morálnej či etickej zabezpečnosti tvárou v tvár neistote sveta, ako aj snahy zaistiť stabilitu v sociálnych a politických filozofických koncepciách. Nemenej významné je filozofické vyrovnávanie sa s kognitívnou neistotou prostriedkami logiky a racionálneho myslenia, ktoré človeka bezpečne orientujú v spleti nezmyslov, absurdít a poloprávdy. Zodpovednosť predznamenáva nejednu filozofickú cestu z neistoty: človek vo svete nie je iba ďalším slepým kauzálnym faktorom. Zodpovednosť za svoje činy ako jedna z najdôležitejších dimenzií medziľudskej interakcie má mnoho podôb: od kauzálnej či epistemickej k morálnej a právnej; od individuálnej ku kolektívnej; od prospektívnej k historickej či od priamej k nepriamej. Zodpovednosť umožňuje rozlíšiť činy, ktoré sú naše vlastné, od činov iných, ale aj od udalostí mimo kauzálneho dosahu človeka. Je základom toho, čo očakávame od iných – a zároveň toho, čo očakávajú iní od nás; je úzko spätá so schopnosťami človeka a oblasťou jeho bezpečnej kompetencie. V tejto súvislosti je možné klásť mnoho netriviálnych otázok: Aký je konceptuálny vzťah medzi morálnym aktérom a nositeľom morálnej zodpovednosti? Kto môže byť morálne zodpovedný? Môže byť morálne zodpovedný iba dospelý človek s postačujúcimi schopnosťami alebo možno sféru morálnej zodpovednosti rozšíriť aj na deti či umelú inteligenciu? Snahou a úlohou výročnej konferencie je zmapovať a premyslieť možnosti filozofických kompetencií a nástrojov, ktoré by nám umožnili sa s neistotou a zodpovednosťami rozličného druhu adekvátne vysporadúvať. Chceme sa pýtať, aký význam majú v tejto súvislosti doterajšie filozofické koncepcie a ktoré by bolo potrebné nanovo premyslieť a koncipovať. Ako má v súčasnosti filozofia plniť kuratívnu funkciu, morálne človeka orientovať a ponúkať možnosti lepšieho sociálneho sveta? Akým spôsobom môže filozofia napomáhať eliminovaniu deštruktívnych foriem neistoty a tvorbe konštruktívnych stratégií na jej prekonávanie? Čo zmysluplné a užitočné môže filozofia povedať k týmto otázkam svetu mimo akademickej sféry?